بسم الله الرحمن الرحيم

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު

ދިވެހިރާއްޖެ

ގަޟިއްޔާ ނިމުނު ގޮތުގެ ޚުލާޞާ

- ގަޟިއްޔާ ނަންބަރު: 2017/HC-A/369
- އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް:

* ނަން: އަބްދުﷲ ނަޒީލް
* ދާއިމީ އެޑްރެސް: ޗާލިއާ / ޏ. ފުވައްމުލައް
* އައިޑީ ކާޑު ނަންބަރު: A273276
* މިހާރުގެ އެޑްރެސް: ޗާލިއާ / ޏ. ފުވައްމުލައް

- އިސްތިއުނާފު ރައްދުވި ފަރާތް:

* ނަން: ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް
* ދާއިމީ އެޑްރެސް: ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް
* އައިޑީ ކާޑު ނަންބަރު:-
* މިހާރުގެ އެޑްރެސް: ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް

* ރަޖިސްޓްރީކުރެވުނު ތާރީޚު: 25 ޛުލްޤަޢިދާ 1438 / 17 އޮގަސްޓު 2017
* ނިމުނު ތާރީޚު: 08 ޖުމާދަލްއާޚިރާ 1441 / 02 ފެބްރުއަރީ 2020

- އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު ގަޟިއްޔާ ނަންބަރު: 1028/Cr-C/2011
- ނިންމިމަޙްކަމާ: ކްރިމިނަލް ކޯޓު
- މައްސަލައިގެ ބާވަތް: ފަސާދުގައި މީހަކު މަރާލުން.
- ހުށަހެޅި ތާރީޚު: 02 އޮގަސްޓު 2011 * ނިމުނު ތާރީޚު: 04 އޭޕްރީލް 2017
- މައްސަލަބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލިސް:

ފަނޑިޔާރު ޝުޢައިބް ޙުސައިން ޒަކަރިއްޔާ — ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ނިޔާޒް (ރިޔާސަތު) — ފަނޑިޔާރު ޙުސައިން ޝަހީދު

- **ދައުވާގެ ޚުލާޞާ:**

މިއީ، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1028/Cr-C/2011 ޤަޟިއްޔާ އެކޯޓުން ނިންމާފައިވަނީ ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ އުސޫލުތަކާއި ޚިލާފަށް ކަމަށްބުނެ ސ. ހުވަދުމުރަށް / ޖާވިދާ، ޢަބްދުﷲ ނަޞީރު (އައިޑީކާޑު ނަންބަރު A273276) ގެ ފަރާތުން އެ ޤަޟިއްޔާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފުކުރުމުން ބަލާފައިވާ ޤަޟިއްޔާއެކެވެ. މި އިސްތިއުނާފީ ދައުވާ ރައްދުވާ ފަރާތަކީ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހެވެ.

- **ފާހަގަކުރެވުނު ނުކުތާތައް:**

-01 އިސްތިއުނާފު ކުރެވިފައިވާ ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1028/Cr-C/2011 ޤަޟިއްޔާއަކީ ބެލި އިރު އެ ޤަޟިއްޔާއަކީ ސ. ހުވަދުމުރަށް / ދަރިމަގު. ޖާވިދާ، ޢަބްދުﷲ ނަޞީރާއި މާލެ / ވ. ފެހިގާ ވަންޖެހި، މުޙައްމަދު ޝިފާޢުއާއި ގދ. ގައްދޫ ބޮކަރުމާގެ، އަޙްމަދު ރިޔާޟާން އިސްމާޢީލުކަމަށާއި، 11 އޮކްޓޫބަރު 2011 ވަނަ ދުވަހު 18:00 ހާއިރު، ސ. މާލެއޮންނު / ވައިލެ ހައުސް ހިންގަމުން ދިޔަ ވިޔަފާރި ކުރުމުގެ ބޮޑު ކައިރިގައި ހުއްޓާ ފޮނިގެން ކުންފުނުގެ މަކާޒާޅާ ހިމާލާގައި ވަޑާއާ، ޢަބްދުﷲ ނަޞީރު އަތުގައި ހުރި ވަރަށް ބޮޑުޗައިނާ ހިންގަމުން ދިޔަ ވިޔަފާރީގެ ފައިސާ ބޭނުމަށް ގެންދާ ޚަރަދުކުރުމުގެ ގޮތުގައި ހިންގަމުން ދިޔަ ވިޔަފާރީގެ ގައިގަ ބޯހެ މާލިމާރީ ހިންގާފަ ވަޑާއާ، މުޙައްމަދުގެ ސަލާމަތަށް ހިންގަމުން ދިޔަ ވިޔަފާރިއަށް ދިޔަ އަނިޔާއަށް ބާރުވެރިކުރުމާ ކުރުމުން ދަނޑިހަރު، 14 އޮކްޓޫބަރު 2011 ވަނަ ހިންގަމުން ދިޔަ ނިޔާވެރިކަމާއި، ޢަބްދުﷲ ނަޞީރުގެ މައްޗަށް ފަސްގަނޑުގައި ތިރީގައި މަރާލުމުގެ ކުށުގެ ދައުވާއާ، ޤާނޫނުނަމްބަރު 12 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފަށް، މުޙައްމަދު ޝިފާޢުއާއި ގދ. ގައްދޫ ބޮކަރުމާގެ މައްޗަށް ފެށުނުގައި ތިރީގައި މަރާލުމުގެ ބައިވެރިވުމުގެ ކުށުގެ ދައުވާ ކުރުމުން ބޭނުފުޅުވާ މައްސަލައެއްކަމާއި،

އެމައްސަލަ ބައްލަވައި ކުރައްވާފައިވާ ޙުކުމުގައި، "ދަރިމަގު، ސ. ހުވަދުމުރަށް / ޖާވިދާ، ޢަބްދުﷲ ނަޞީރުގެ މައްޗަށް ދައުލަތުން ދައުވާކުރި ފެށުނުގައި ތިރީގައި މަރާލުމުގެ ކުށުގެ މައްސަލައާ، މާލެ / ވ. ފެހިގާ ވަންޖެހި، މުޙައްމަދު ޝިފާޢުއާއި ގދ. ގައްދޫ / ބޮކަރުމާގެ، އަޙްމަދު ރިޔާޟާންގެ މައްޗަށް

ދައުލަތުން ދައުވާކުރި ގަސްދުގަ މީހަކު މަރާލުމުގެ ބައިވެރިވުމުގެ ކުށުގެ މައްސަލަ ޝަރީޢަތުން ބެލިއިރު، 2011 ވަނަ އަހަރުގެ އޭޕްރީލު މަހުގެ 11 ވަނަ ދުވަހުގެ 18:00 ހާއިރު، ނ. މާޅެންދޫ / ވައިޖުހަރުއްސު، އަޙްމަދު މިރްޒާ ވިލިމާލޭ ކުޑަކުދިންގެ ޕާކު ކައިރީގަ ހުއްޓާ، ޢަބްދުﷲ ނަޝީދާއި މުޙައްމަދު ޝިފާޒު، އަޙްމަދު މިރްޒާއާ ދުރު މާރާމާރީ ހިންގިކަމާ، ޢަބްދުﷲ ނަޝީދާއި މުޙައްމަދު ޝިފާޒު، އަޙްމަދު މިރްޒާއާ ދުރު މާރާމާރީ ހިންގުމުގަ މީހަކު މަރާލުމުގެ ފަރާތަކަށް އެއްބާރުލުން ދިނުމުގެ ބަންދުކުރިކަމާ، ޢަބްދުﷲ ނަޝީދާއި މުޙައްމަދު ޝިފާޒު، އަޙްމަދު މިރްޒާއާ ދުރު މާރާމާރީ ހިންގާފަދަ ބަދަލު ހިފުމުގެ ތުހުމަތުކަމާ، 2011 ވަނަ އަހަރުގެ އޭޕްރީލު މަހުގެ 14 ވަނަ ދުވަހު އަޙްމަދު މިރްޒާ މަރުވެފައިވާތީ، އަޙްމަދު މިރްޒާއަށް ލިބުނު އަނިޔާތަކުގެ ސަބަބުންކަން، މިމައްސަލައިގައި ލިބިފައިވާ ހެކިތަކާ ދަލީލުތަކުން ޝަރީޢަތަށް ސާބިތުވެފައިވާތީ، ބައްޓާލާ ނުވާ މީހުން ނުގެނެވޭން އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައި އަންގަވާފައިވާތީ، ތުހުމަތުން ޢަބްދުﷲ ނަޝީދާއި މުޙައްމަދު ޝިފާޒު ނުހިޔަމަންތެރިވެފައިވާތީ، ޤާނޫނު ނަންބަރު 1/66 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުލްޢުޤޫބާތު) ގެ 88 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި (ށ) އާ، ޤާނޫނު ނަންބަރު 9/2014 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުލްޢުޤޫބާތު) ގެ 110 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި 1205 ވަނަ މާއްދާއާ ބަލާފައި، ގަސްދުގަ މީހަކު މަރާލުމުގެ ކުށުން ޢަބްދުﷲ ނަޝީދާއި މުޙައްމަދު ޝިފާޒު ކުށްވެރިކޮށްފައިވާކަން ކަނޑައަޅައި، އަޙްމަދު މިރްޒާގެ މަރުގެ ބަދަލުގެ އަޙްމަދު މިރްޒާގެ ހުރިހާ ވާރިސުން ބޭނުންވެއްޖެ ދިޔަތު ހިފުން (މަރަށްމަރު ހިފަން) ކަމަށް ވާރިސުން ބޭނުންވާތީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 59 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، ޤާނޫނު ނަންބަރު 1/66 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުލްޢުޤޫބާތު) ގެ 88 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގެ ދަށުން، ޢަބްދުﷲ ނަޝީދާއި މުޙައްމަދު ޝިފާޒު ދުރުމަކާ، އަދި ތިޔާގެއްލުންވުމާއި މައްސަލަ ކޮން ސާބިތުވެފައިވާ ގޮތުގެ ހުރިހާ ކޯޓަކުން ލިބުނު ރަނގަޅު، އަދި ތިޔާގެއްލުންވުމާއި މައްސަލަ ދަޢުވާގެ ކުރެވޭ ދަޢުވާ ޝަރީޢަތަށް ސާބިތުކުރުމާއި ކަނޑައަޅައި، މިގޮތުގެ މައްސަލަ ބުނެފައިވާ، މިޤަޟިއްޔާ ނިމުނީއެވެ." މިފަދައިން ބުނެފައިވަނީ ދ ޤަޟިއްޔާގެ ޝަރީޢަތް ނިމުނު ގޮތުގެ ބިޔާނުގެ އަދަދު ކުރެވިފައެވެ.

-02 އިސްވެ ބަޔާންކުރުނު ގޮތުގެ މަތިން ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 1028/Cr-C/2011 ޤަޟިއްޔާގައި ޙުކުމް ކުރުމާއި ގުޅިގެން ށ. ފުވައްމުލައް / ޗާވިއާ، ޢަބްދުﷲ ނަޝީދުގެ ފަރާތުން އެ ޤަޟިއްޔާ އިސްތިއުނާފުކުރުމުން، އެންނަނިވި ނުކުތާތައް ހުށަހަޅައި އެ ނުކުތާތަކާމެދު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ވާހަކަ ދައްކާފައިވެއެވެ. އެ ނުކުތާތަކަކީ:

* **ފުރަތަމަ ނުކުތާއަކީ:** މައްސަލައިގެ ޙުކުމަށް ވާސިލުވުމުގައި މައިގަނޑު އަސާސަކަށް ބަލާފައިވަނީ ހެކިންގެ ހެކިބަހުގެ މައްޗަށް ކަމަށް ބުނެގެން އޮތްނަމަވެސް، މައްސަލައިގައި ހެކިބަސްދިން ހެކިންގެ ހެކިބަހުގައި ފުރުޞަދުންތަކެއް ހުރިއިރު އެކަމަށް އެއްވެސް ރިޢާޔަތް ނުކޮށް މައްސަލައިގެ ޙުކުމަށް ވާސިލުވެފައިވަނީ ޤާނޫނު އަސާސީގެ 142 ވަނަ މާއްދާއާއި ޤާނޫނުޢުޤޫބާތުގެ 1204 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި (ށ) ގައި ބަޔާންކުރާ އުޞޫލާ ޚިލާފަށް ނިންމާފައިވާ ނިންމުމެއް ކަމަށް ބުނެ ހުށަހަޅާ ނުކުތާއެވެ.

* **ދެވަނަ ނުކުތާއަކީ:** އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައި ޤަސްދުގައި މިޔަބަރުގަދަކަމުން ތުހުމަތުކުރެވޭ މައްސަލަތަކުގައި ކުށް ސާބިތުވާންޖެހޭނީ އެއްވެސް ޝައްކެއްނެތި އެ ޢަމަލު ހިންގި ފަރާތަކީ ޢަބްދުﷲ ނަޝީދުކަން ޔަޤީނާއި އަދި ޔަޤީންކަން ބުރުހާނު އެހެން ފަރާތަކުން މައްސަލައިގައި ވިސްނާފައިނުވާކަމާއި، މައްސަލައިގައި ޢަބްދުﷲ ނަޝީދުގެ މައްޗަށް ސާބިތުވާކަމަށް ނިންމާފައިވާ މައްސަލަ ނިންމާފައިވަނީ އެއްވެސް ޝައްކެއް އުފެދިގެންނުވާ މިންވަރަށް ހެއްކާ ދަލީލު ލިބިގެންކަން ޤަރީނާތަކުން ކަށަވަރު ކުރެވިގެންކަމުގައިނުވާތީ، މިއީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 142 ވަނަ މާއްދާއާއި ޤާނޫނުޢުޤޫބާތުގެ 1204 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި (ށ) ގައި ބަޔާންކުރާ އުޞޫލާ ޚިލާފަށް ނިންމާފައިވާ ނިންމުމެއްކަމަށް ބުނެ ހުށަހަޅާ ނުކުތާއެވެ.

* **ތިންވަނަ ނުކުތާއަކީ:** އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައި ޙައްދުގެ މައްސަލަތަކާއި ތަޢުޒީރުގެ މައްސަލަތަކުގައި މައްސަލަ ސާބިތުވާނީ ދެ ފިރިހެނުންގެ ހެކިބަހުންކަމަށް ފުޤަހާއުން ބަޔާންކޮށްދީފައިވާ ކަމާއި، މި މައްސަލައިގައި ހެކިބަސް ދިން ފިރިހެނުންގެ ބައެއް ހެކިބަސްތަކުގައި އަންހެނުން ނަމަވެސް ތަފާތުތަކެއް ބާލިގުވެއްޖެ އަދި ޢާއްމު އެއްވެސް ފަރާތަކުން އަދި ޝަރީޢަތުގައި ހުށަހަޅާފައިވާ މައްސަލަ

ނިންމާފައިވާ ނިންމުމަކީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 142 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފު އަދުލުވެރި ނިންމުމެއް ނޫންކަމަށް ބުނެ ހުށަހެޅި ނުކުތާއެވެ.

* ހަތަރުވަނަ ނުކުތާއަކީ: މި މައްސަލައިގައި ދައުވާކުރުވިފައިވަނީ މޯލްޑިވްސް ޕޮލިސް ސަރވިސްގެ ފަރާތުން ހޯދާފައިވާ ތަޙްޤީޤުގެ މައްސަލަތަކާއި، އަދި މި މައްސަލާގައި ކުރެވުނު ތަޙްޤީޤެއް ލިބިފައިވާ ބައްޔިނާތަކާއި އެހެނިހެން ލިޔެކިޔުންތަކުގެ މައްޗަށް ރިޢާޔަތްކުރުމަށްފަހު މައްސަލަ ސާބިތުކުރުމަށްފުދޭވަރަށް ހެއްކާ ތަރިކާ ލިބިފައިވާތީ 3 (ތިނެއް) ލިޔުމެއްގެ މައްޗަށް ދައުވާކުރުވިފައިވާކަމާއި، ނަމަވެސް، ހުކުމުގެ ހިބަރުން ސާބިތުވާކަން ދުރުވެ ކޯޓަށްފައިވާ ތަޙްޤީޤުގެ މައްސަލަތަކުން ބައްދަލުވެވޭ ހިދުމަތުގައި ރިޢާޔަތްކުރަން ފާހަގަކޮށްފައިވާކަން އެސޮލްކަމާއި، ހިދުމަތްކުރުން ހިޔަލްތިރީގެ ހިލާބަށް ދިނުމުގައި އަދުލުވެރިކަމާދުރު ސްލިޕް އެޓްރީއިން، އެކަމަށް ރިޢާޔަތް ކުރުވުމެއްނުވި ފުރުމަށް ވާރިލުވެފައިވާ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 142 ވަނަ މާއްދާއާއި، ޤާނޫނުލުއިޔާފަދުކުރާގެ 1204 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އަދި (ނ) ގައި ބަޔާންކުރާ އުޞޫލާ ޚިލާފަށް ނިންމުމެއްކަމަށް ބުނެ ހުށަހެޅި ނުކުތާއެވެ.

* ފަސްވަނަ ނުކުތާއަކީ: މައްސަލާގައި އަބްދުﷲ ނަޞީރުގެ ފަރާތުން ހުށަހެޅުން ދިފާޢީ ހެކިންގެ ހެކިބަސްދިނުން ރިޢާޔަތްކުރުމުގައި، އަދި މައްސަލާގައި ހެކިބަސް ދިން ބައެއްހެކިން ތަޙްޤީޤަތު ދިނުމުގައި ގަބޫލު ޖެހުމަށްކަމައިގެން ދީންބައްޔިނާތަކަން ބުނެފައިވާކަމު، އެބައްޔިނާތަކަން ރިޢާޔަތްކުރުން ފޭރިގެންދާގެ ޙައްޤުގައި ބަލައިގެން މައްސަލަ ނިންމާފައިވަނީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ކ) ބުނާ އުޞޫލާ ޚިލާފަށް އަދި ޤާނޫނުއަސާސީގެ 142 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ އުޞޫލާ ޚިލާފަށް އެކަށީގެންވާ ރިޢާޔަތްކުރުމެއްނުދީ ކަމަށް ބުނެ ހުށަހެޅި ނުކުތާއެވެ.

03- އިސްތިއުނާފު ކުރެވިފައިވާ މައްސަލައާއި ގުޅޭގޮތުން ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު:

1028/Cr-C/2011 ޤަޟިއްޔާ ނިމުނު ގޮތުގެ ޚުލާޞާއި، އާ ޤަޟިއްޔާ އިސްތިއުނާފު ކުރުމަށް

ސ. ފޭދޫއިފުށީ / ޖެހިލާ، އަބްދުﷲ ނަޞީރުގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ނުކުތާތަކަށް ބަލައިގެން ޙުކުމް ނަމަވެސް ހޯދުނު ގޮތުގެ ...

ދެފަރާތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ދައްކާފައިވާ ވާހަކަތަކާއި، މައްސަލައާއި ގުޅުންހުރި އެންމެހައި ލިޔުންތަކަށް ބަލާއިރު އަންނަނިވި ކަންތައްތައް ޝަރީޢަތަށް ފާހަގަކުރެވެއެވެ.

(ހ) **ފުރަތަމަ ކަމަކީ،** މައްސަލައިގެ ހުކުމަށް ވާސިލުވުމުގައި މައިގަނޑު އަސާސަކަށް ބަލާފައިވަނީ ހިބަތުގެ ހިބަކުރުމުގެ މައްޗަށް ކަމަށް ހިބަކޮށްދިން މައްސަލައިގައި އެއްބަސްވުމެއް، ހިބަތުގެ ހިބަކުރުމުގައި ފުރުޞަތުތަކާއި ހުރިއިރު އެކަމަށް އެނގެން ރަނގަޅަށް ރިޢާޔަތް ނުކުތާ މައްސަލައިގެ ހުކުމަށް ވާސިލްވެފައިވަނީ ޤާނޫނު އަސާސީގެ 142 ވަނަ މާއްދާއާއި ޤާނޫނުލްމަދަނީގެ 1204 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އަދި (ނ) ގައި ބަޔާންކުރާ އުސޫލާ ހިލާފަށް ކަމަށް ބުނެ ހުށަހެޅި ނުކުތާތަކާއި، އިސްތިއުނާފުން މިކަމާއަށް ބެލިއިރު، ހިބަކޮށްދީ ހިބަކުރުމުގެ ތަޞައްރުފުވުމުގައި ނުވަތަ އުނިކަމެއް އޮތްކަމަށް ބުނެފައިވަ، ނުވަތަ ހިބަކޮށްދީ މިހާ ކުރިން ދިޔައިރު ބަޔާނާއި ޝަރީޢަތުގައި ދެ ބަޔާންގައި ތަޞައްރުފުވުމުގެ ނުވަތަ އުނިކަމެއް އޮތްކަމަށް ބުނެފަވ، އެކަން ޝަރީޢަތުން ބަލަންޖެހޭނެ ކަމާއި، މިދެކަންމެދު ދެފަރާތުގައި ޝަރީޢަތުން ދެނެގަ އުނިކަމުގައި ތަފާތުން ހުރިނަމަ މިކަމުގައި ތަޞައްރުފުވުމަށް އުސޫލު ދެފަރާތުގެ ބަލަން ކުރާ އުސޫލާ ދަރިއްޔާގެ އުސޫލާއި ޝަރުޠުތަކާއި، މިކަން ދެފަރާތުގެ މަދަނީ ޙައްޤުތަކާ ޢަމަލުކުރި ކަން ބައްޓަންކޮށް ދެފަރާތުން ދޫކޮށްލަދޭން، ނަމަވެސް ހިބަކޮށްދީ މިގޮ އަ ބާރިބާ ހަމަޖެހުން ދެނެއުޅުގައި ހުރި އުނިކަމެއްގެ ސަބަބުން، ނުވި އާދަ ދުވެ ހުރިހާ ސަބަބުން އެކަށީގެ ބަރުގައި ތަޞައްރުފުވުމުގެ ނުވަތަ އުނިކަމެއް ހުރިކަން ސާބިތުކޮށް އެހެނިހެން ބަޔާނާއި ބައިވަރު ޙުޖްޖަތްތަކުން ބަލާން ކުރިއަށް ނަގާ، މިގޮތުން ހިބަކޮށްދީ މިގޮ ހެދިން ދިޔައިގާ ޝަރީޢަތުގައި އެކަ ހިބަކޮށް ތަޞައްރުފުވާކަން ނުވަތަ އުނިކަމެއް ވާކަން ސާބިތުކޮށް ދެވިއްޖެނަމަ، ހިބަކޮށްދީ މިގޮ ބަލާ އެދިކަން ނަގަހަލާދިވެއްސަ ކަމާއި، ހަމައެކަނި، ހިބަކޮށްދީ މިގޮ ތަޞަރުފުގައި އަދިއްޔާއަން ދެނެސްގަތް ތަޞައްރުފުވުމުގެ އުނިކަމަކަން ފެންނާން ހުރި ބަރީޢަތުވެފައިވާ އެހެނިހެން އުނިކަމަ ޤާބިލުން އަށްވެސް ކުރާމާ ދުވަހަކަށް ހެދިފައިވާ، ހިބަކޮށްދީ މިގޮ ހިބަކުރުގައި ހުރި ތަޞައްރުފުވުމުގައި އުނިކަމަކީ ހާލަތާ ޝަރީޢަތުން ދެނެގަތުމުގައި ބަލަންޖެހޭ ކަންތައްތަކުގެ ތެރެއިން؛

ފުރަތަމަކަމަކީ، ތަޢާރުޟުވާ ކަމަށް ނުވަތަ އުނިވާކަމަށް ބަޔާން ކުރާ ހުކުމުގައި ބަޔާންތަކުގައިވެސް ތަޢާރުޟުވުމެއް އަދި އުނިކަމެއް އޮތްކަން ފުރުވާތެރިކަމާއިލު ދަންނަކަން އެކަން ކަނޑައެޅުމާއި އެކަމުގެ ތަފްޞީލާއި ޖުމަލީ ކޮބައިކަން ދަންނަވަމުންކަމާއި، މިކަން ދަންނަވަމުގައި، ކުރުގެ ޢަމަލު ޢާދި ބިނާވެގެން އަރިސްތޫފައިވާ ގޯތި އުކުން ކުރުވުން ފެނި ބިނާފުތަށިވާ ކަރިންތަކާއި، ހުރިބަސްތަކު މިހުންނަން އަބަވާދިބުގެ ދަށުގަނޑުފައިވާ މިސްވަޙާއި، އަބާރިޑާއި ކުޑިފައިވާ އާއްބަރަކުތޯއް ސިކަހި ދިނުމުގައި ކޮންމެ މިހާރުގެވުސް އަމިއްލަ ރިވާޔަތެއް އުފެދުނުކަމާއި، ކުރިންދިރިހުރިގޮތާ ބަހާނަރި ކުރިސްސު އެއްޗެހިސަބަބުންގެ ފުރުސަތު ދޫވިގެން ނުދިފައިވާ ބާރުން ނުރައްކާތެރި ވަރަކަ ދަރަނި ގޮތައް ބަލައިގަތުމުގައި އަދި އާދަކަދައިގައި ހުރިހާ ދަރުބުގައި ތަފުސީލުކޮށް ދަރަނިތަކުގެ ސަބަބުން ބަލައިނުގަނެވޭ މިހާ ގަބޫލުކުރެވޭނޭ ބަލައިގަންނަން ބޭނުންތަކާއި، ކުރިން ތަފްޞީލުކޮށް ފޮތެއް، އެބަލައިގަނެވޭ ސަމާލުކަން ދޫކޮށް އެބަލައިގަތުމަށް ހާއްސަކުރައްވާފައިވާ އިސްތިއުނާފުކުރާ އަދި ތަފްސީލުކުރެވޭ ބަލާލާބަ ބަލައިގަންނާ ފޯނުކުރާ ބަލައިގަނެވޭ، ކޮންމެ ކަމަކީ، މުސްތަޤްބަލުގެ ބަދަލުކަމުގައި ފުދޭ ބަލާއިރު ކަމެއްގެ ވެސްނުވުމުގައި ބަލައިނުގަނެވޭ ކަމެއް ކަމާއި،

ދަރަނީ، ހިސާބުކުރުމުގެ ތަފާތުގައި ދަރަނި ވަރަކަށްގައި ހިދުން ކޮންމެ ކުރަކީ ނުވަތަ ކޮންމެ މުސްތަޤްބަލުކުރާ އުނިކަމަކީ ނުވަތަ ހިސާބުގެ މަސްލަހަތުގެ ބާރުން ދަރަނި ކޮންމެ ވަރަކަރަކީ ހިސާބުގެ މިލާގެ ބަދަލުގެ ބަދަލުކަމާއި ތަފުކަން ނަލިވެގެންދިއުން ކަމެއް ތިއްބާ، މިވާ، ހިސާބުގެ މަސްލަހަތުގެ ޖަމާލުކުރާއި ދަރަމަތުން ގޮތްއްޖަހުގައި މަސްލަހަތުގެ ބަދަލުން ދަރަނި ވަރަކަރަކީ ތަރުދަރަށް ދަރަންޖަރަން ކަމަކަނ ނުވަތަބަނކަމާއި،

ޖެންވަރަހަކީ، ތަޢާރުޟުވާ ކަމަށް ބޭނ ހިސާބާއިމުދަ ފަނޑިޔާރު ނަތީޖާކަން އުޅިހިސާބު ތަޤްރީރާ ހިސާބުތަކުއް ޝާމިލުވާ އަސާސުތަކުގެ ތަގުދީރުހުރި އުޅިހިސާބު ހުރިގާ ހިސާބުއެއްކަން ނިންމާގައިވާ އަދިކަމަށްފާހަގަކުރާ ހުރިހާ ސާފުފާ ސާފުކަމާއި، މިހާ ބަހާލާނދުގެއް ކަނޑައެޅުމުގެ ވާއްސަކަމުގަ އުނިކަމާއި، މެދުރުގާދާގައި ހިސާބުތަކުގެ ދަރަމަތު ހިއްސާކުރާ ޤަބޫލުކުރާ ބަލައިގަތުމުގެ ސަބަބުން ފުރަހަމަ ބަސްނަބަލާ ހިހާ ހިސާބުގެ މުޢާމަލާތުގެ ބަލައިގަތުމުން ހިސާބު

މީގެ ޢަދުލުވެރިކަމާއި ޢާއްމު ދޭ ހުކުމުގެ މައްޗަށް ކުރުވާ އިތުބާރާއި އަމާނާތާއި ހުކުމުގައި ހުރި ތަޢާރުޟުވުން ތަކުން މަސްއޫލިއްޔަތު ކުރާނެ އަސާސީ ޙައްޤެއް އާއި ހުކުމްތަކާއި ޢާއްމު ހުކުމުގައި ހުރި ތަޢާރުޟުވުންތަކަށް ބަޔާން ކޮށްދިނުމަކީ އުޞޫލީ ގޮތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނު އަސާސީގައި އާއި އާންމު ބަޔާންކޮށްދީ ދޭތެރޭ އަދި ތަޢާރުޟުވުން ތަކުގައި ހުރި ގޮތުގައި، ހުކުމްގެ ނިޔާ ހުކުމްގެ ދެންހުރި ބައިތަކާއި މިކަންކަމާ ހުކުމުގެ ބަޔާންކުރާ އިތުރުން ފަހުގެ ބައިތަކުގައި ބަޔާންކުރުގެ ބަޔާންކުރެވޭ ބަޔާންކުރުމަކީ،

ހަމަޖެހިފައި، ހުކުމްކުރުމާ ހުރި ހުކުމްތަކުގެ މައްޗަށް ޢިނާޔަތްކޮށް ހުކުމުގެ ނިޔާ ކުރިން ޑިފާއާ ބައިތައް ހުކުމްގެ ޝަރުޢީ ދިފާޢާ ހުކުމްގެ އަދިކަމަށް ކުރާއިރު، އެއީ އިތުބާރު ކުރެވިދާނެ ހުކުމުގެ ނުވަތަ ނުންނާ ބަޔާނެ، އެހުކުމުގައި ކުރެވިފައި ނުވަތަ ތަޢާރުޟުވުމަކީ އިސްލާމަށް ނުވަތަ ބަޔާން ހުކުމްކުރުމާ މަޝްވަރާގެ ހުކުމާއި ބައިބަޔަށް ގާނޫނީ ގޮތުން ބަޔާނުގެ ނަގާ ދެބައި ކުރެވޭ ބައިތައް ބާވަތްތަކާއި ހަމައެކަނި ބައިތަކުގެ ވަނީ، އެހެން ވެސް، ދަޢުވާގެ ޖޫރިމަށް ހުކުމްކުރުމާ ހުކުމްތަކާ މީގެ މައްޗަށް ބަލާއިރު ދެއްކި ހުކުމުގެ ކުރުމަށް ޓެކުނިކަލް ޝަރުޢީ ހުކުމާއި މިންވަރުގެ ޝަރުޢީ ހުކުމެއް، ބަޔާނުގެ ދިފާޢު ކަމަށް، ބަދަލު ގެންދިޔަ ސާބިތުވާކަން ނުވަތަ ނަމަވެސް ކަނޑައެޅުނު ކަމަށް، ހުކުމުގެ ހުކުމުގެ ތަޢާރުޟު ހުކުމުގެ ހުކުމަކީ ހުކުމްކުރުމުގެ ތަފާތު (discrepancies) ތަފާތު އެކަށީގެންވާ ގޮތުން ބަޔާން ނަގާނެ ކަމުގައި، ޤާނޫނީ ތަފާތު ޤާނޫނު ހުކުމުގެ ބޭނުމާއި ތަފާތު ބަޔާން ކުރެވުނު މަރުޙަލާ ނަންބަރު ތަފާތު ތަފާތުކަން ތަފާތުވާ ތަފާތެއް ބަޔާންކުރާ ހުކުމަކަށް ބަދަލުކުރެވުނު، މިހުކުމްގެ ތަފާތު ހުކުމްގެ ހުކުމާއި ސަބަބު ތަފާތުވާ ބަޔާންކުރެވޭ މިކަންކަމުގައި؛

1- ދަޢުވާގައި ބަޔާން ކުރާ މާއްދާއި ހިންގިކަމާއި ޝަރީޢަތުގައި ދެވިފައިވާ ހުކުމްތަކުން.

2- މިމާމަލާގައި ހިނގި މީހުންގެ ތެރެއިން ޢަބްދުﷲ ނަޝީދު އާއި އަދި އިސްމާ މީހަކު ހާޟިރުކޮށް ތަޤުދީރުކޮށް އައިޑެންޓިފައި ކުރުމަށް ނުވަތަ ދެންގޮތަކުން ފާހަގަކުރުމަށް ވާކަމާއި އެއައިޑެންޓިޓީ ޕަރޭޑު އެއްވެސް ސަބަބަކާ ހުށަހަޅާފައިނުވާކަން.

3- މިމާމަލާގައި ހިނގި ކ.ވިލިގިލީ ކުޑަކުދިންގެ ކަސްރަތުގައި ހުރި ކަމާއި އެޕާކަށް ފަރާސްގެ ކުރިމަތިން އަޅާ ޖާގަ ކަމާއި އެކަސްރަތުތަކަށް ފުރަމާލެގެ އާ ޖާގައި ވެސް ކަސްރަތުކުރާކަމާއި، މާރާމާރީ ހިނގިތަނާއި ބެހޭގޮތުން އެވިދިގެން ނުވާކަން.

4- މިމާއްދާގައި ހިނގި 11 އޮކްޓޯބަރު 2011 ވަނަ ދުވަހުގެ އަސްރުވަގުތު ފަހުން ނަމަވެސް ދިނު އޮފީސްގެ ކުރިންނަކާއި، ވަގުތު ބަލާން ކޮންނިވެދުގައި ހާޟިރުވާ ކަނޑައެޅުން ގަޑި ބަލާން ކޮންދުވެގައި ނަތީޖާކާއި، ހާޟިރުވެސް އެކަށް އެއީ ގޮތުގެ ކަމުން 17:40 ހާއިރު ކަމަން ބޮޑުތަކުރާއިރު، އަންނަ ހާޟިރުވާ އެއީ ހަމައެގެ ވަގުތުން ކަމަށާއި އަދި އަންނަ ހާލު ފެނުނު އޮޅު އަދި އިރު ނުއޮއްސުނުކަމަން ބޮޑުތަކުރާކަމާއި، އަދި ހާޟިރުވެސް ހާޟިރުވުމަކީ އޮށާ ވިލުގެއަހަރު ދިހައި 18:30 އާއިކަންކުރާއިރު ކަމަނާއި އޮރު މާރާމާރީ ހިމާ ނިމިތަކުރާކަމަން ބޮޑުތަކުރާ ބުރުމަނާއި، ބޭނުންކަން ބަލާން ދިން ބަލައެ ފަރާތުބެހުން ބަލާންބެހުން މިހާރުވީ ހިމާތަކުރާކަމަން ބޮޑުތަކުރަމުން އެދުވަހުގެ 17:00 ގެ ފަހުންކަމާއި، 11 އޮކްޓޯބަރުގައި އިރު އޮއްސޭ ގަޑިއަކީ 18:15 ގައިކަން އެނގެން އޮތުމާއި، އައި.ޖީ.އެމް.އެސް.ގެ ރެކޯޑުތަކުން، އަސްލަމް މުޙައް އެމްއެސްޓީޖަވާބު ގެންދިޔަ އެދުވަހުގެ 18:50 ހާއިރު ކަމާއި، އަސްލަމް މުޙައް އައި.ޖީ.އެމް.އެސްއަށް ގެނުވި ވިލިނގިލި އެމްއެސްޓީޖަވާބު ކަމާއި ވިލިނގިލި އެމްއެސްޓީޖަވާބު އަސްލަމް މުޙައް ގެންދިޔަ އެދުވަހުގެ 18:00 ހާއިރު، މަޢުލޫމާތަށް ފެއްޓި ގޮތަކީ އޮޅުވާކަން އެނގެން އޮންނަކަމާއި މިކަންކަމަށް ރިޢާޔަތް ކުރާއިރު، މިމާއްދާގައި ހިނގި ވަގުތަކީ، 17:00 ގެފަހުން އަދި 18:15 ގެ ކުރިންކަން އެނގެން އޮންނަކަމާއި، އެއެންމެކަމުން، މިމާއްދާގައި ހިނގި ވަގުތާ

ބެހޭ ގޮތުން، ޝަރީޢަތުން އިޖުރާއާތުގެ މައްޗަށް ބުރަދަނަށް ދާންޖެހޭހާ ތަރަކަ އެއްވެސް ޒިޔާދަވެއް

ހުކުމުގެ ބަހުގައި ނޯޓުކުރާއިރު، އެހެނީ ހުކުމަށް ދިން އެންމެންވެސް ވަގުތު ބަޔާން

ކޮށްފައިވަނީ، ވަގުތު އަންދާޒާ ކުރުވުނު ގޮތުގެ މައްޗަށް ކަމާއި އުމުރުންކުރަ އަސްލާޖާއި

ޒިނާއަށްޖެހުނުކުރުވި ދަޢުވާ ކުރުވިފައިވާ ވަގުތުތަކާއި ދުވަހުގައި ޝަރީޢަތަށް ފޮނުވު

ނުކުރެވޭކަމަށް ފެނުނު އިތުރުކުރުން ނިންމާލެވުނީ.

5- އަބްދުލު މުޖުރިމުގެ ބޭފުޅުގައި ހުކުމުގެ ބޭރުގައި ކުރެވޭ އެއްޗަކުން ޤަޟިއްޔާ ހުކުމުގެ ބަހުން

ޙަޤީޤަތް އަދިވެސް އެންމެހައިވާ ހުކުމުގެ 4 ގެ ބަހުން އަދިވެސް އެބްދުލު

މުޖުރިމުގެ ބޭފުޅުގައި ހުކުމުގެ ކުރުވޭ އެއްޗަކުން ޤާޟީ ޢަބްދުﷲ ނަޒީރު ކަމާއި، އަދި

ހުކުމުގެ 1 ބަހުން އަބްދުލު މުޖުރިމުގެ ބޭފުޅުގައި ހުކުމުގެ ކުރުވޭ އެއްޗަކުން،

އައިޝަތު ކުރުވުން ދަލަކަ މީހާގެ ޤަޟިއްޔާ އެހެނީ އެންމެހައިވާ، މީގެ

އެކަކަށްވުރެ ގިނަ މީހުން ބައިވެރިވެގެން ހިނގި ޖަރީމާއެއް ކަމަށާއި، މަރުގެ ސަލަބަށް

ކަމުގައި ވި އުފެދުނު ޤަޟި މީހަކު މީހުން ގާތުގެ އަދި ޙަޤީޤަތް ބަލަން ޤަ

ނުކުތާއެއް ނުދިނުކަމާއި، ކުރުގައި ބައިވެރިވި ޖަމާޢަތުގެ ހުރިހާ އެންމެން ނުވަތަ އެކަކު

އެކަކު އަ އުފެދުނު ޤަޟިނަމަވެސް އެޖަރީމާގައި ބައިވެރިވި ހަމަ ކޮންމެ މީހަކުވެސް

އުމުރުކު އެކަކު އެއްބަޔަކު ހިންގި ފަރާތުން ޖިންސާ ކުރުވުން ކަމާއި، މީގެ އިސްލާމީ

ފިޤުހުގައި ބަޔާން ކުރި ތަރާޒުވުގެ މައްސަލަތަކުގައިވެސް އަދި އެހެނިހެން

ޖިނާޢީ ކަނޑައެޅުން ތަކުގައިވެސް މިކަން އޮތް ގޮތް ކަމާއި، މިމައްސަލައިގައި، އަބްދުލު

މުޖުރިމުގެ ބޭފުޅުގައި ހުކުމުގެ ކުރުވޭ ގަސްދު އެއްޗަކުން (ޤަޟިބަޔާން ކުރުން) ޤަރާރާއި އާއި

ބިރުމައްޗަށް ފައިޒުވުން ހުކުމުގެއިން އާއި ގައިމުއްޗަށް ޢަބްދުﷲ ނަޒީރު އެދިކަމާއި

މިކަންކުރުގައި އެއްވެސް ޝަކުވާއެއް ނެތްކަމެވެ.

އެހެންކަމުން، އިސްމާޢީލް ކުޑާ ފަރާތުން، މިޤަރާރުގެ 04 (ހަތަރެއް) ނަންބަރު 05 (ފަހެއް) ނަންބަރު 06 (ހައެއް) މީހުން ބައިވެރިކަމަށް ހެކިން ބުނެފައިވާތީ، އެގޮތުން ޢަބްދުﷲ ނަޞީރާއި އަދި އިތުރު މީހަކު ފިޔަވައި އެހެން މީހުން ދުށުނުކަމަށްވިޔަސް ނުވޮޑަކީ، ހެކިންގެ ބަހުން ދުށުނުކަމަށްވާ މީހުންގެ މައްޗަށް އެހެރިން ދިން ހިފަހައްޓައި ޝަހާދަތު އުފުލުން ކަމެއް ނުހުންނާތީ، އަދި މަސްތުވާތަކެތި ދިނަ ހަމަޖެހިދަން މީހަކީ ޢަބްދުﷲ ނަޞީރުމޯ ނަންބަރު ހަތަރާތު އުފުލި ޢަބްދުﷲ ނަޞީރުމޯ މިއީ މިމައްސަލައިގައި ޝަހާދަތު އުފުއްދުން ނުކޮށް ހިޔަންގެ ބަހުން ދަޢުވާކުރި ދުނިޔަވީ ބައިވެރިކަމާއި، ޢަބްދުﷲ ނަޞީފު އުފުލި ހަތާރަކަ ޓެބިލެޓުގެ ސިލްވަރު އުފުއްލާ ފައިވާއިރު، އެއީ ދަޅުޖެހި ގެތުގެ އެއްކޮޅަކުން ހިޔަންގެ ބަހުން ސާފުކުރެ އެއިގެން ރެޖިސްޓަރީކުރެވޭ، އެބަސް ބަޔެއް މިހެން ހިޔަބަސްދާއިރު ދަޓި ބޮޅި، ދަޅުޖެހި ބޮޅި، ދަޅުޖެހި ފަރިގަހުލު އަދި މިކުންވާސް ކާރުފުވާސް އުޅުން ނަމަވެސް މަޖިބު ކާރުވައި އޭވާރުމީހާއި، ނަމަވާސް އެއީ އެހެރިތާރުގެ އަދި ވާސަޖަލު ދުނިޔަގޮތުދަގައި ޝަރީޢަތުގެ އަޅުކަން ކުޑަކަމުގެ ނުކުމަކަށް ފާހަގަކުރެވޭ، އިސްމާޢީލް ކުޑާ ފުރަތަމަ ނުކުތާއާއި ގުޅޭގޮތުން، އިސްމާޢީލް ކުޑާ ފަރާތުން ބައްދަލުގައި ޓެބްލެޓްގެ މައްސަލަތަކުގައި ކުރު ސާބިތު ކުރުމަށް ހުށަހަޅާ ހިޔަންގެ ބަހުގައި ފުރަ އެކުލެވިފައިވަނީ، އެކަން ސާބިތުވާ ކަމަށް ނިންމާފައިވާ ކަމަށް ބާރެ ކުރި ކަންތައްތަ ފާޅުން ޝަރީޢަތުގެ ކުރިމަތީގައި ފުރަ އެކުލެވިފައިވާ ކަމަށް ބެލެވޭން ނުކުތާގައި.

(ނ) ދެވަނަ ކަމަކީ، އިސްތިޢުނާފު ޝަރީޢަތުގައި ދޮގުބަސްގައި މިހެން މަޖާޒީކަމަށް ތުހުމަތުކުރެވޭ މައްސަލަތަކުގައި ކުރު ސާބިތުވާކަމަށް ޝަހާދަތުދޭނޭ އެއްވެސް ޝަރީޢަތުގައި އެ ހަމައެކަނި ފާހަގަ ކުރިކަމަކީ ޢަބްދުﷲ ނަޞީފުކަން ހަމަހާ އަދި ހަމަހަ ބޮޑުވިޔަ އުރުން ފާރަވެރިކަމަކަށް ޝަރީޢަތް ކަމަކަށް ވިދާޅުވީ، މައްސަލައިގައި ޢަބްދުﷲ ނަޞީރުގެ މައްޗަށް ކުރު ސާބިތުކަމަކަށް ހިނގާފައިވާ މައްސަލަ ހިނގާފައިވާ އެއްވެސް ޝަހާދަތު އުޅުނުވެވުނު މިނިވަނަ ހަމަހާ ތުހުމަތު ދިޔައިރު ކަނޑައަޅާ ކުރިމަތިލާ ކުރުވެރިކަމަށް ބަލާފައިވާ ކަމަކަށް ބެލެވޭ ނުވަތަ ފުރަތަމަ ފާހަގަކުރެވިފައިވާ ތުހުމަތު ހުށަހެޅި ހަމަހާ ބައިވެރިކަމަށް އަދި ކުރިއެވުނު ހެކިން ހިޔަބަސްގައި ކުރު ސާބިތުނުވި ހަމައެކަނި ކުރަން ހެކިބަސް ބައްދަލުކޮށް ދެބަސް ނުކުންނަކަމުގެ ކުރުވެވުނު ބަޔާން ކަމަކާއި، އެއް ދެތުރު ބޭނުންވާ ދެކެވޭ ހިމެނޭކަން ޝަރީޢަތުގެ ހަޤީޤަތަކަށް ނުބަލާ ހުށަހެޅުނު ކަމަކަށް ބެލެވޭ.

(ނ) ތިންވަނަ ކަމަކީ، އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައި ޙައްދުގެ މައްސަލަތަކާއި ޤިޞާޞްގެ މައްސަލަތަކުގައި ސާބިތުވާނީ ދެ ފިރިހެނުންގެ ހެކިބަހުންކަމަށް ފިޤުހުގެ އިމާމުން ބަޔާންކުރާ ކަމާއި، މި މައްސަލައިގައި ހެކިބަސް ދިން ހެކިންގެ ތެރެއިން ބައެއް ހެކިންނަކީ އަންހެނުން ނަމަވެސް އެކަމަށް ބެލުމެއްނެތި އަދި އެކަމާ އެއްވެސް ޤާނޫނީ އަދި ޝަރުޢީ އުސޫލުތަކުން ނިޔާކަނޑައެޅުއްވުމުގައި މައްސަލަ ނިންމާފައިވާ ނިންމުމަކީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 142 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފު ޢަދުލުވެރި ނިންމުމެއް ނޫންކަމަށް ބުނެ ހުށަހެޅި ނުކުތާއަކަށް ބަލާއިރު، އިސްލާމީ ފިޤުހީ އުސޫލުތަކަށް ބަލާއިރު، ޙައްދު ޢާއްމު ޖިނާ ފިޤުހުގައި، ޖިނާއީ މައްސަލަތަކުގައި ހެކިންގެ ބަހުން ކުށް ސާބިތު ކުރާނަމަ، ހެކިބަސްދޭ ހެކިންގެ ނިސާބަކީ މަދުވެގެން ދެފިރިހެނުން ކަމުގައިވުންކަމާއި، ނަމަވެސް މިއީ އިސްލާމީ ފިޤުހުގެ ޒަމާނުއްސުރެ ޤަދީމީ އުސޫލެއް ނޫންކަމާއި، ބައެއް ފިޤުހު އިމާމުން ބަޔާން ކުރައްވާ ގޮތުގައި، ޖިނާއީ މައްސަލަތައް ސާބިތު ކުރުމުގައި، ފިރިހެނަކާއި ދެއަންހެނުންގެ ހެކިބަސް ގަބޫލު ކުރެވިދާނެކަމާއި، އަދި ހަމައެހެންމެ، ޢާލަމީ އިލްމީ ޓެކްނޮލޮޖީގެ އަލީގައި، ޖިނާއީ މައްސަލަތަކުގައި ހެކިބަހަށްވުރެ، ޖިނާއީ މައްސަލަތަކުގައި ފޮރެންސިކް އެވިޑެންސް (medical evidence) އަދި ޑީއެންއޭގެ އިސްލާމީ ފިޤުހު ބަލައިގަންނަވާ ހެކީގެ އެއް ބާވަތްކަމާއި، މިބާވަތުގެ އިސްލާމީ ފިޤުހަކީ މަރުދޫދު (obsolete) އެއްޗެއް ކަމުގައި ބެލެވިގެން ނުވާނެ ކަމާއި، މިއީ ޖަމާޢަތުގެ ބޮޑަކާއި ދެޔާ ގޮތުން ދިރާސާކުރުން ފުޅާވެގެން ދެން އިލްމުގެ ކަމާއި، އެހެންކަމުން، ޤިޞާޞްގެ މައްސަލަތަކުގައި ކުށް ސާބިތުވާނީ ހަމައެކަނި ދެފިރިހެނުންގެ ހެކިބަހުގެ މައްޗަށް ކަމަށްބުނެ އެކަން ހަނި ކުރުމަކީ ބަލައިގަނެވޭނެ ކަމެއް ނޫންކަމާއި، މީގެ އިތުރުން، އިސްލާމީ ފިޤުހުގައިވެސް، ޤަސާމާ (قسامة) ދީގެން ޤަތުލު ސާބިތު ކުރެވޭ ކަމާއި، ޤަސާމާގެ މައިގަނޑު އަސާސަކީ ލަވްޘު (لوث) އެބަހީ، ތުހުމަތު ކުރެވޭ މީހާއާ މަގްތޫލާ (مقتول) އެބަހީ، މަރާލެވުނު މީހާ ދެމެދު ދުޝްމަނުވެރި ކަމެއް ނުވަތަ ޢަދާވާތްތެރި ކަމެއް ހުރުން ކަމާއި، މިއީ ޝަރުޢީގޮތުގައި ޤަރީނާ قرينة (circumstantial evidence) އެއް ކަމާއި އެހެންކަމުން، ޤިޞާޞް ހިފުމުގައި ޤަރީނާގެ މައްޗަށް އިސްލާމީ ފިޤުހު ބައެއް މަޒްހަބުތަކުގައި ޢަމަލުކުރާކަން

އެންގަލެވާތީ، މިކަންކަން މިހެން އޮތުމުން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 142 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާން ކޮށްފައިވަނީ؛

> ފަނޑިޔާރުންނަކީ މުސްތަޤިއްލު ބައެކެވެ. ފަނޑިޔާރުން އަމަލުކުރާނީ ޤާނޫނުއަސާސީ އާއި ޤާނޫނަށެވެ. ޤާނޫނުއަސާސީ އާއި ޤާނޫނުގައި ވަކިގޮތަކަށް ކަނޑައަޅައިފައި ނުވާ ކަންކަން ނިންމުމުގައި އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައި އެކަމެއް ކަނޑައެޅިފައިވާ ގޮތަށް ފަނޑިޔާރުން ރިޢާޔަތް ކުރަންވާނެއެވެ. ފަނޑިޔާރުންގެ މަސައްކަތުގައި ޤާނޫނުއަސާސީ އާއި ޤާނޫނާ އެއްގޮތަށް ކަންތައްތައް ނިންމާންވާނީ ވަކިފަރާތަކަށް ބުރަނުވެ، ތަރައްދުދުވުމެއް ނެތި ދަށްކައިފާނެ ބިރަކަށް ޖެހިލުންނުވެ، ތަޢައްޞުބުވުން އެއްކިބާވެ ތިބެއެވެ.

މިފަދައިން ކަމަށްވާއިރު، މިންކާތުގައި ޝަރީޢަތުން ބަލަންޖެހެނީ، ހިއްސާ އަދާ ކުރަމުގައި ފިރިހެނެއް ކަމުގައި ނުވަތަ އަންހެނެއް ކަމުގައި ވިޔަސް، ދިވެހިރާއްޖޭގައި އަމަލު ކުރަމުން އައި ގޮތަކީ ކާބަލަ ކަމާއި، މިކަން އޮތްގޮތް ބަޔާނުވެ، ޤާނޫނު ނަންބަރު:14/72ގެ. (އަންހެނުންގެ ހިއްސާގެ ޤާނޫނު)[1] ގައި ބަޔާން ކޮށްފައިވަނީ؛

> ޤުރުއާނުގައި ކަނޑައެޅި ބައާން ފެނުނުވާ ކަންކަން ފިޔަވައި، އެހެން ކަންކަމުގައި އަންހެނުންނާއި ފިރިހެނުންގެ ހިއްސާ ހަމަހަމަކުރުން.

މިފަދައިން ކަމާއި، ހިއްސާ ދިނުމުގައި ޚިލާފު ޤުރުއާނުގައި ކަނޑައެޅި ބައާން ފެނުނުވާ ކަންކަމުގައި ކާބަލަކަން ޝަރީޢަތް ކުރުމުގެ ޤަވާއިދު ހެކިވެރިކަން ޤަބޫލުކުރެވޭނީ (6)[2] ގެ، 56 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާން ކޮށްދީފައިވާ ކަމާއި، އެމާއްދާގައި ބަޔާން ކޮށްފައި އޮންނަނީ؛

> ޤާނޫނު ނަންބަރު: 14/72ގެ. (އަންހެނުންގެ ހިއްސާގެ ޤާނޫނު) ގައިވާ ގޮތުން ހަމަ ދިނުމުގައި ޤުރުއާނުގައި ކަނޑައެޅިގެން ހުރި ކަންތައްތައް ބިރުގައި އޮވެނީއެވެ.[3]
>
> ○ ޖިނާ 4 ފިރިހެނުން.

---

1 ބިލު ނަންބަރު:14/72ގެ. ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ފާސްކޮށްދެއްވައިފައިވަނީ 12 އޮގަސްޓް 1972 ގައެވެ. އަދި އެބިލު ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާ ތަސްދީޤު ކުރައްވައި ގެޒެޓް ކުރެވިފައިވަނީ 18 އޮގަސްޓް 1972 ގައެވެ.

2 މިޤަވާއިދަކީ ޤާނޫނު ނަންބަރު:6/2008 (އާންމު ޤަވާއިދުތަކާބެހޭ ޤާނޫނު) ގެ ދަށުން ޤާނޫނީ ބާރު ލިބިދީފައިވާ ޤަވާއިދެކެވެ.

3 މިނިސްޓްރީ އޮފް ޖަސްޓިސްގެ ނަންބަރު: 34/72 އެމް.ޖޭ.ސީ (20 އޮގަސްޓް 1972) ސިޓީން މިގޮތަށް އަމަލު ކުރުން ގެންދިއުމަށް އަންގާފައިވެއެވެ.

○ ކާވެނި ○ ކާވެނި ރުޖޫޢަކުރުން ○ ވަރި ○ ވަޞިއްޔަތް	2 ފިރިހެނުން
○ މުދަލާބެހޭ މައްސަލަތައް	2 ފިރިހެނުން ނުވަތަ 1 ފިރިހެނަކާއި 2 އަންހެނުން.

މިފަދައިންކަމާއި، އެހެންކަމުން، ޒިނާ ފިޔަވައި ޙައްދާއި ޤިޞާޞްގެ މައްސަލަތަކުގައި ހެކިބަސް އަދާކުރާމީހަކީ ކަނބަލެއްގެން 02 (ދޭއް) ފިރިހެނުން ކަމުގައި މުޢާމަލާތު ބޭނުވާން ނެތްކަމާއި، ވީމާ ޝަރީޢަ ޤުރުއާނުގައި ކަނބަލެއް ބަދަލުގައިވާގޮތް ކަންކަމުގައި އެހެން ކަންކަމުގައި އަންހެނުންނާއި ފިރިހެނުންގެ ހެކިބަސް ހަމަހަމަ ކުރުމަށް ޤާނޫނުގައި ކަނބަލަކާއިވާ މިއުސޫލަކީ ކަނބަލެއްގެން އިސްލާމީ ފިޤުހާއި ހިލާފު އުސޫލުގައި ނޫނުކަމާއި ވީމާ މިންކަމާގައި އިސްލާމީދީނާއި ކުރާ ދެއްކި ވަޒަނާތަކީ އިސްލާމީ ފިޤުހީ ހަމައަކުންތިއްސަ އަދި ޤާނޫނީ ހަމައަކުންތިއްސަ ބޭރަކަށް ދެވޭނެ އޮތް ކަމެއް ނޫނެވެ.

(ރ) ހެކިބަސަކީ ކަމުދާ، މި މައްސަލައިގައި ދައުވާކުރާފަރާތުން ހާޒިރުކުރި ޝާހިދުން ސަރުވިސްގެ ފުލުހުން ކޯޓަށްވާ ތަހުޤީޤުގެ މައްސަލަކާއި، އަދި މި މައްސަލާގައި ކުރުވެސް ތަހުޤީޤުން ތިބޭޒަރާ ބޭނުންކުރައްވާ އެހެންހެން ދިމާލުންތަކުގެ މައްސަލަ ދީނާސާކުރުމަށްފަހު މައްސަލަ ސާބިތުކުރުމަށް ހުށަހަޅާ ތަފާތު ބިޔާނާ 3 (ތިނެއް) މީހުންގެ މައްސަލަ ދައުވާކުރުވަނީފާކަމާއި، ނަމަވެސް، ހެކިންގެ ހެކިބަހުން ސާބިތުވާކަމަށް ބުނާނީ ތަހުޤީޤުން ދޭހުގެ މައްސަލައިގައި ހެކިން ދިމަހަމެއްގެއިގައި ބަޔާނުތަށް ވަރަކަދައްކާފަކާން އެހެންކަމުން، އަސާސީކަމާއި، ހެކިވެރިންގެ ހެކިބަސް ދިނުމުގައި އަދުލުވެރިކަމާއިމަތި ސަލާމަ އެފުރާއިރު، އެކަމަށް ބިޔާއަކީ ކުރުމުއްސާ ބުނުމަށް ވަސިލުވެއްފައިވާ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 142 ވަނަ މާއްދާގެ 1204 ވަނަ މާއްދާއާއި، ޤާނޫނުލޯއްޖުބާރުގެ (ހ) އަދި (ށ) ގައި ބަޔާންކުރާ އުސޫލާ ހިލާފަށް ކަމަށް ބޯނެ ހުރަހެއް ނުކުރެއްވާއަށް ބަލާއިރު، އިސްލާމީ ފިޤުހީ ހަމަތަކުން ބަޔާން ކުރާ ޤާނޫނީ ނިޒާމުތަކުގައިވެސް ހެކިބަހުގެ އަދުލުވެރިކަން ނުވަތަ ތެދުވެރިކަން ދެނެގަތުމުގައި އަދި، ހެކިބަސް ޤަބޫލު އެމީހުންގައި ކޮންމެހެން ހުރުން ލާޒިމު ކުރާ ސިފަވެއްނެތަކަން އެނގެން (credibility)

އޮންނަކަމާއި، ނަމަވެސް "ޢަދުލުވެރިކަން" ބަލަނީ ކޯޓު ގޮތަކަށްތޯ އެއީ ބަލަންޖެހޭ ކަމެއްކަމާއި، ހުރިބަސްތޫރު ވީމާ ތަޙްޤީޤު އާއި ޝަރީޢަތުގައި ފާހަގަ ދެއްކުމުގައި އަންނަ މަޤްޞަދަކީ ނުވަތަ ލިބޭނީ ދިނުމުގައި ހުންނަ ފަރާތްތަކުން އެއީ އާންމު ޢަދުލުވެރިކަމަށް އަސާސީގޮތުން ކަމެއްގެ ނުވަތަ ނޫނީ މިކަމާއިބެހޭ ގޮތުން ފުރިހަމަ ނުކުތާގައި މަރްޙަލާ ކޯޓު ބާރުން ކުރިއަށްގެންދިއުމުގައި، ހުރިބަސްތޫރުގެ ނިޒާމުގެ ހުރިހާ ފަރާތްތަކާ ޢަދުލުވެރިކަމުގެ ސިފަ ބަޔާންކޮށް ދީފައިވާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު:2012/SC-A/01 ޤަޟިއްޔާގެ ފާހަގަ ކުރެވުނު ނުކުތާ 6 ގައި ބަޔާން ކޮށްފައިވަނީ؛

"އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައި ހުކުމްކުރުމުގައި ހުރުން ދެފަރާތަށްވާ އަސާސީ އެއް ޝަރުޠެކެވެ
ހުކުމްކުރުމުގައި "ޢަދުލު" (عدل) ވެރިކަމުގެ ސިފަ ހުރުމުން އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގެ
ނައްޞުތަކުން ސާފުކޮށް އެނގޭކަމާއި، އިސްލާމީ ފިޤްހުގައި ހުކުމްކުރުމުގައި
އަދުލުވެރިކަމުގެ ސިފަ ހުރި ކަމުގައި ބެލެވޭނީ އެމީހަކީ ބޮޑެތި ފާފަތަކުން އެކަހެރިވެގެން
އަދި ކުޑަ ފާފަތަކުގައި ދެމިނުހުންނަ މީހެއްކަމުގައި ވާނަމަކަން އެނގެން އޮންނަ"

ކަމަށާއި، މިފަދައިން ދެމެހެން ހުރިބަސް އަތުލާކުރި މިހާރުގެ ތަރުތީބުން، 02 ވަނަ ފަރާތް ޢަބްދުﷲ ނަޒީރާއި އަދި އިބްރާ މިހާރު ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ އަލިމިގަ ކޯޓުއަޕީލުން ހުރިބަހުން އެނގޭން އޮޅިގަ، ދަންނަވާ މިހާރުގެ އަދިއެންމެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ވާހަކަ ދެކެވިފައިވާ ހުރިބަސްތުން ޢަދުލުވެރިކަމާއި ގުޅޭ ކަމެއް ނޫން ކަމާއި، ގޮތަކަށްވިޔަސް، ޢަދުލުވެރިކަމާބެހޭ ފާހަގަ ގޮތަކުން އެކަނި މިން، ހުރިހާ ސުވާލެއް ނުވަތަ ޝައްކެއް، ޢަދުލުވެރިކަން ނުހުންނަ މިންގެ މިހާރުގެ ވަނަވަރަކީ ބަލާންޖެހޭ ސިފަތަކުގައި ތަކުރާރު ކުރަނީ ކަމާއި ދަރަނި ގޮތް ތަރުޖަމާގެ ސިފަތައް ޢަދުލުވެރިކަމާ މިންގެ ސިފަ ބަޔާންކުރާ ސުވާލެއް ނުހުންނަ ބަލާއިރު އެއްގަމުގެ ސިފަ ބަޔާންކޮށް ނިޒާމުގެ ކަމާއި، ނަމަވެސް އެއީ ކަނޑައެޅުން ދޫގެ ހުރިން ކަމަކު ބޭނުން ހަމައެއް ނިޔާކަމާއި މިފަރާތްތަކުގައި، ހުރިބަސް ދިން ދުރުހިނގާ، ޢަބްދުﷲ ނަޒީރު އާއި އިބްރާ މިހާރު ކަނޑައެޅި ތަޞްދީޤު ބަޔާންކޮށްދިފައިވާ އެއްގަމުގެ ޢަދުލުވެރިކަމުގެ ސިފަ ފާހަގަ ދަރަނި ބަލާކަމުގެ ފާހަގަ ތަޙްޤީޤު ބަލާކަމުގެ ޝަހީދު، ދިރާސާކުރިޔަ ނިޔާގައި ބަލާއިރު ޢަދުލުވެރިކަމާއި އެއްގަމުގެ ފާހަގަ ގޮތްކަމާއި

މީހެއްކަމަށްވާތީ އޭނާ ރަނގަޅަށް އެނގޭ ހަމައެކަނިފަހުގައި ކުރަން ޤާނޫނީގޮތުން ބަލައިގަނެވިފައިވާކަން އެނގެން ޤާނޫނުން މިބުނުމަކީ ހާލަތުގެ ޤަވާޢިދުތަކުގެ ސިފަ ދެއްކުމުން ސަބަބެއް ނޫނެވެ.

(ބ) **ފަސްވަނަކަމަކީ،** މައްސަލާގައި ޢަބްދުﷲ ނަޢީމްގެ ވަކީލުން ހުށަހަޅުއްވި ދިފާޢީ ހެކިންގެ ހެކިބަހަށް ރިޢާޔަތްކުރުމެއްނެތި، އަދި މައްސަލާގައި ހެކިބަސް ދިން ބައެއް ހެކިން ތަހުގީގުގައި ދިން ބަޔާނާއި ބަދަލު ބުރަވެވޭނެކަމަށް ދިނުމަކީ ބޮޑުވެގެންވާ، ހަނިކުރެވިގެންވާ ރިޢާޔަތްކުރުމެއް ގޮތަކަށް ބަލައިގެން މައްސަލަ ނިންމާފައިވާ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ރ) ގައި ބުނާ އުސޫލާ ޚިލާފަށް އަދި ޤާނޫނުއަސާސީގެ 142 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ އުސޫލާ ޚިލާފަށް ކަމަށް ބުނެ ހުށަހެޅި ނުކުތާއަށް ބަލާއިރު، މިދައުވާގައި ބަޔާން ކުރާ ޖިނާއީ ހާދިސާއާއި ގުޅިގެން، އިސްތިއުނާފު ކުރާ ޢަބްދުﷲ ނަޢީމު 2011 އޮކްޓޫބަރު 13 ވަނަ ދުވަހުގެ 17:10 ހާއިރު މޯލްޑިވްސް ކަރެކްޝަނަލް ސަރވިސްއަށް ގެނދި ހައްޔަރު ކުރުމަށްފަހު، މިމައްސަލައިގައި ޢަބްދުﷲ ނަޢީމު ބޭނުމީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީން ޢަބްދުﷲ ނަޢީމަށް ލިބިދީފައިވާ ހައްގުތަކުގެ ހައްޤުގެ ބޭނުން ކުރަން ކަމަށް ބުނެ، ހަނު ހުރުމުގެ ހައްޤުގެ ބޭނުން ކޮށްފައިވާކަން އެނގެން އޮންނަކަމާއި، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 48 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި ބަޔާން ކުރާ ހަނު ހުރުމުގެ ހައްޤު (right to remain silent) އަދި، ހައްޔަރު ކުރެވޭ މީހުންނަށް ބަންދުކުރެވޭ މީހުންނާ ސުވާލު ކުރެވޭ ހިނދު ވަކީލަކު ހާޒިރުކޮށް އަންގައިދިނުން ފުރަތަމަ އިތުރު އެހެން އެއްވެސް މަޢުލޫމާތެއް ނުދީ ހުރުމުގެ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައްޤެއް ކަމާއި، މިއީ ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން އަމިއްލައަށް ނަފްސަށް ކުށެއް ސާބިތުވާނޭ ހެކިބަހެއް ދިނުމަށް މަޖުބޫރު ނުކުރުމުގެ ހައްޤެއް ކަމާއި، މިހައްޤުގެ ދެވަނަ ފަރާތަ އަދި ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި ބަޔާން ކުރާ ތިމާއާ ދެކޮޅަށް ޝަރީޢަތުގައި ހެކިބަސް ނުދިނުމުގެ ހައްޤު (right against self-incrimination) ކަމާއި، މިހައްޤު ބިނާވެފައިވާ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (އ) ގައި ބަޔާންކުރާ ޤާނޫނީ ގޮތުން ކުށްވެރިކަން ސާބިތުވާންދެން، އެކަށީގެންވާ މިންވަރަށް ޝައްކުނެތި، ޝަރީޢަތުގައި ސާބިތުކުރެވެންދެން އެމީހަކީ ކުށެއް ނުކުރާ މީހެއް ކަމުގައި ބެލެވުމުގެ ހައްޤު (presumption of innocence) ގެ އަސާސްގެ މައްޗަށް ކަމާއި މިއީ އިންސާނީ ފިޤުހީ ޝަރީޢަތުގެ

ކަމެއްކަމާއި، އިސްލާމީ ފިޤުހުގައި މިކަން ބިނާވެގެންވަނީ "كل مولود يولد على الفطرة" އަދި " لأصل براءة الذمة" މިފަދަ އިސްލާމީ އުސޫލީ ފިޤުހީ ޤާއިދާތަކުގެ މައްޗަށް ކަމާއި، އެހެންކަމުން، ތުހުމަތުގައި މީހާގެ މައްޗަށް ކުށް ސާބިތުކޮށްދިނުމުގެ ބުރަދަރި ދައުވާ ކުރާ ޕްރޮސިކިއުޝަނުގެ ފަރާތުން އުފުލާންޖެހޭ ބުރައެއް ކަމާއި، މުއްތަހަމަކަށް އަސްލުގައި ބަރީއަ މީހެއްކަމުގައި ބަލަންޖެހޭނީ ވާހަކަ ދެއްކުމުގެ ޙައްޤު ޤާނޫނުގެ ނުވާކަމާއި، ތަފްޞީލު މަޖުބޫރުކަމުގައި ހަމަ ހުރިހާ ހުކުމާއި ޝަރީޢަތުގެ މަޖުބޫރުކަމުގައި އަދިއްލަ ނަފުސާ ދިފާޢަށް ބަހާނެއް ނުދީ ހުރިހާ ހުކުމާއި ދެމުންދިޔައި ބަޔާން ޑިރެކްޓިވްސް ތަކުގައި ތަފާތުކޮށް ގެންގޮސް ކަމާއި، އެއީ ތަޢާރުފު މަޖުބޫރުކަމުގައި ފުލުހުން ސާބިތު ކުރާއިރު، އެއްވެސް އެއްޗެއް ނުބުނެ ހަމަހުރުމަށް ޙައްޤު، އެކަމާއި ގުޅިގެން ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ދިފާޢު ހަމަޖެހޭ ފަދަ، އެދިފާޢު އާ ދެކޮޅަށް ޝަރީޢަތް އެދުމުގެ އިސްތިޢުމާލު ކުރުމުގެ ޙައްޤު ވާކަމާއި، މުއްތަހަމާ ދެކޮޅަށް ނުބަހައްޓަނީ އިސްތިދުލާލު ކުރުމުގެ ފުރުޞަތު އޮތްނަކަމާއި، މިއީ ބައެއް ޑިރެކްޓިވްސްތަކުގެ ޙައްޤު ވާއިރު އިސްލާމީ ފިޤުހުގައިވެސް މިކަން ބައްލަވާ ކޮންފިޔާ ވާ ތޯކަމާއި، 5 ޙައްޤު ބަލަހަ ދެވިދާނޭ ގެއްލުމާއި އެއްވެސް ފާހަގަކުރެވޭ ނިކަނޑާ ހިމެނުއްވުން ފުރުޞަތު އަދި ތިބީ ބުރަދަރި ދިޔައިރު ކަން ހިއްސާ ރައްޔިތުނާ، ކުރީގެ ބަރުޚާގައި ނިސްބަތްވާ ހުރި ވިޔަސް ދީނުގެ އުސޫލު ނުބަހައްޓައި 02 ވަނަ ބާބުގެ ދަރަޖަ ކަމަކަށް ހިނގާފައިވާ ބަރޫދާބަދަލް، ވިޔަސް ރިޢާޔަތްކުރުމުގެ ފުރުޞަތު ޙައްޤު ވާކަން ހިތިވާ ދިޔުމުގެ ފަރާތުން ކުރިމަތިވެސް އިންސާފާއި ޤާނޫނު އަސާސީގެ 02 ވަނަ ބާބުގައި ބަޔާން ކުރެވިފައިވާ އިޖުތިމާޢީ ޙުޤޫޤު ކަމަށް ބަލަންޖެހޭ ކަމާއި، ދައުލަތް ފުރިހަމަވާ މިއުސޫލު، ޤާނޫނު ނަންބަރު 1/66 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނު އުޤޫބާތު) ގެ 88 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުން ދައުލަތް ކުރެވިފައިވާ އަދި ޖުމްލަ ކުރެވުން އިރު، ޤާނޫނު ނަންބަރު:9/2014 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނު އުޤޫބާތު) އަށް އަމަލު ކުރެވުމުނިވި މުއްސަނދިކަމާއި، ޖިނާއީ ކުށް ކަނޑައެޅުމަށް ބަލައި ޤާނޫނު

4 އިނގިރޭސިވިލާތުގެ Criminal Justice and Public Order Act 1994 ގެ 34، 35، 36 އަދި 37 ވަނަ މާއްދާ ގައި މުއްތަހަމު ހަނު ހުރުމުގެ ސަބަބުން އޭނާއާ ދެކޮޅަށް ދަލީލު ނެގިދާނެ ހަމަތައް ބަޔާން ކޮށްފައިވެއެވ.

5 (لا يُنسَب إلى ساكت قولٌ، ولكن السكوت في معرض الحجة بيان) "ވާހަކަ ނުދައްކާ މީހަކަށް ނިސްބަތް ހަނު ހުރި މީހަކަށް އެއްވެސް ވާހަކައެއް ނިސްބަތްވެއް ނުކުރެވޭނެއެވ. އެހެންނަމަވެސް، ޙުޖްޖަދޭންވީ ވަޤުތަކަށް ހާމޯޝްވެ ހުރުމަށް ބަޔާން ކަމަށްވެއެވ." މިޤާޢިދާގެ ދަށުން، އިދާރީ ޤާނޫނު ބަލި މަޢުލޫމާތު ހަނު ހުރުމުގެ ސަބަބުން، ތުހުމަތު ރައްދުވި ފަރާތް ދެކޮޅަށް ދަލީލު ނެގޭ ކަމެއް ކަމުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު:2015/HC-A/288 ޤަޟިއްޔާއިން ކަނޑައަޅާފައިވާކަމާއި، ނަމަވެސް ޖިނާއީ ކުރުގެ މަޢުލޫމާތުގައި މުއްތަހަމު ހަނު ހުރުމުގެ ސަބަބުން އޭނާއަށް ގެއްލުން ވާފަދަ އިސްތިދުލާލެއް ކުރެވިދާނެ ވަކަށް އެހެން ނުކުރެވެވެ.

ތަކުގައި ހަނު ހުރުމުގެ ބަރުދު ހަނިކޮށްލައިފިނަމަވެސް،[6] ބަޔާންވެދިޔަ ޤާނޫނުތަކުގެބާބުގައި، ހަނު ހުރުމުގެ ބަރުދު މަތީގެ މައްސަލަތަކާއި ގުޅިގެން ހަނިކޮށްލައިފާކަން އެނގެން ނެތްކަމާއި، މިކަންކަން މިހެން އޮތުމާއި، ހުށަހެޅިފައިވާ އިސްތިއުނާފުގެ މައްސަލަތަކުން ބަލާއިރު، އިސްތިއުނާފު ކުރާ ފަރާތުން ހުށަހަޅާ ދަލީލު ހެކިން ހުށަހަޅާފައިވަނީ ދައުވާގައި ބަޔާން ކުރާ ޖަރީމާ ހިނގިއިރު އެޖަރީމާ ހިނގި ތަނުގައި އިސްތިއުނާފު ކުރާ އަބްދުﷲ ނަޒީމު ނުހުންނަކަން ސާބިތު ކުރުމަށްޓަކައި އެކަށީގެން ހެކިން، މިއީ ޖިނާއީ ޤާނޫނުގައި ބަޔާން ކުރާ ދިފާޢު ތަކުގެ ތެރެއިން، "ކުށުގެ އަމަލު ހިނގިތަނުގައި ނެތް" ކަމަށް ބުނެ ހުށަހަޅާ ދިފާޢު (defence of alibi) ކަމުގައި، އިސްތިއުނާފު ކުރެވިފައިވާ މައްސަލަ ދަށު ކޯޓުގައި ހިނގިއިރު، ބަޔާންވެދިޔަ ދިފާޢު ހުށަހަޅަންޖެހޭ ގޮތާއި ވަގުތާއި ބޭނޭ ގޮތުން އަމަލު ކުރަމުންދާ ޖިނާއީ އިޖުރާއާތު ޤާނޫނުގެ ނަންބަރު ޤަވާއިދުގެ ނަންބަރުކަމާއި، ހުކުމްދިނުމާ ދިރިއުޅުއްވާ މުޅިމަސައްކަތުގެ ބަލަމުންދިޔަ ޖިނާއީ އިޖުރާއާތު އުސޫލުތަކަށް ބަލާއިރު، "ކުށުގެ އަމަލު ހިނގި ތަނުގައި ނެތް" ކަމަށް ބުނެ މުއްދަތެއް ނަގާ ދިފާޢު ކުރުމުގެ އަންގަންޖެހޭ ދިފާޢެއް ކަމާއި، ބައެއް ޖުރިސްޑިކްޝަންތަކުގައި އެކަން ޝަރީޢަތް ފެށުމުގެ އެންމެ ކުރިން 07 ދުވަސް ކުރިން އަންގަންޖެހޭ ކަމާއި މިގޮތުން މުއްދަތު އެދިފާޢު ނަގާކަމާއި އެކަން ސާބިތު ކުރުމަކަށް ހުށަހަޅާ ހެކީގެ ތަފްޞީލު، ހެކިންގެ ނަންބަރާއި، އެޑްރެސް އަދި އެކަމުގެ ބަޔާން ކޯޓަށް އަންގަންޖެހޭ ކަމާއި، ދިވެހިރާއްޖޭގައިވެސް، މިހާރު އަމަލު ކުރަމުންދާ ޤާނޫނު ނަންބަރު: 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނު)ގެ 122 ވަނަ މާއްދާގައި މިފަދަ ނަގާނަމަ، އަމަލު ކުރަންޖެހޭ ގޮތް ބަޔާން ކޮށްފައިވާ ކަމާއި، އަބްދުﷲ ނަޒީމުގެ ފަރާތުން، ދިފާޢީ ހެކިންގެ ގޮތުގައި ހުށަހެޅި ހުރިހާ ހެކިންނަށް ފަހު، ކުށުގެ އަމަލު ހިނގި ތަނުގައި އަބްދުﷲ ނަޒީމު ނެތް ކަމަށް ބުނެ އެކަން ސާބިތު ކޮށްދިނުމަށް ހުށަހަޅާ ހެކިން ކަމަށްވެފައި އެހެކިން ހުށަހެޅި ޝަރީޢަތް ފަށައި، އަބްދުﷲ ނަޒީމު ދަފްތަރުވާ އިސްތިއުނާފުކުރުމުން، ޕްރޮސިކިއުޝަނުން، ދަޢުވާ ސާބިތު ކުރުމަކަށް ހުރި ހުށަހަޅައި އޭގެ ފާހަގަކަން އެނގެން އޮތުމުން، "ކުށުގެ އަމަލު ހިނގިތަނުގައި ނެތް" ކަމަށް ބުނާ ހުށަހެޅި ދިފާޢު (defence of alibi) ސާބިތު ކުރުމަށް އަބްދުﷲ ނަޒީމު ހުށަހެޅި ހެކިންގެ ބަޔާން ބުރަވެގެން

[6] ޤާނޫނު ނަންބަރު: 17/2010 (ބިރުދެއްކުމާއި ނުރައްކާތެރި ހަތިޔާރާއި ތޫނު އެއްޗެހި ގެންގުޅުން މަނާކުރުމުގެ ޤާނޫނު) ގައި "ހަނު ހުރުމުގެ ބަރުދު" ހަނިކޮށްލައިފައެވެ.

ދޭންޖެހޭ ޤާނޫނީ ސަބަބެއް މިޙާދިސާގައި ނެތްކަމާއި، މިމައްސަލައަކީ މަރުގެ މައްސަލައަކަށްވާތީ، ޢަބްދުﷲ ނަޒީފު ހުސައިނުގެ ހައިރާނުގެ ބަޔާން ރިޕޯޓުގައި ކުރިން ހުސައިނުގެ ބަޔާން ބުނާ ވަގުތާއި ކަމަށް ބުނާ ވަގުތާއި ޢަބްދުﷲ ނަޒީފު ހުސައިނުގެ ބަޔާން ޢަބްދުﷲ ނަޒީފު ކ.ވިލިނގިލިން ފުރައިގެން މާލެ ދިޔައިރު ބުނާ ވަގުތާއި ފުރުދުގައި ބާރުދީފައިވާ ޝަރީޢަތަށް ދިޔައިން ބަޔާނުގެ ތަފާތުތައް ނޯޓުކުރެވުނު ހިސާބުން، ބާރުބޮޑު ހިނގި ކަމަށް ފުރަތަމަ ބަޔާނުގެ ހުސައިން ބާރު ވަގުތަކީ 17:00 އާއި 18:15 އާ ދެމެދުގައި، އިންގުން ޢަބްދުﷲ ނަޒީފު 17:30 ވިއިރު، ވިލިނގިލިން ފުރައިގެން މާލެ ނުދާކަން، ޢަބްދުﷲ ނަޒީފު ހުސައިނުގެ ބަޔާނުގެ ކ.މާލެ، މ.އުތުރު އަތިރި އަސްރަފުގެ ބާރުގެ، ޢަބްދުﷲ ނަޒީފުގެ އަތިރި އަސްރަފާ ދިމާލު އެތެރެން ވިލިނގިލި ކޯސް ފުރައިގެން އަރަން ދެކޮނޑު 17:30 ހާއިރު ކަމަށް ބޭނުންވާ ބޮޑުމުން އިންގޭރި، ފުރަތަމަ ބަޔާންވުމުން ހުސައިން ދުވާލު ބަޔާން، ބާރުބޮޑު ހިނގިބޮޑުގައި ޢަބްދުﷲ ނަޒީފު މައްޗަށް ހުށަހެޅި ތުހުމަތު ސާބިތުކުރުމަށް ހިނގިބޮޑުގައި ސާބިތުކަމަށް ބުނޭ ހުސައިން ދިވެހިއަށް ބާރުއަޅާ ސަބަބުތަކަށް ބަލާއިރު، އަދި މިނޫނެގޮތުގައި ބާރުން ކޯޓުގައި ހުށަހެޅުނު ސާބިތުކަމަށް ބުނާ ކަމަކީ ބުނެ ކަމަށް ހުސައިން ނޫނޭއަށް ބާރުއެޅި، ޝަރީޢަތުގައި ހުށަހެޅުމުން ހުށަހެޅުނު ފުރަތަމަ، ބާރު ދުވަހު ކަމަށް ބުނޭ ހުށަހެޅުނު ޝަރީޢަތުން ޤަޟިއްޔާގެ ސާބިތުކަމެއް އޮތްކަން ދޭހަނުވޭ.

ބަޔާންކޮށްފައިވާ ސަބަބުތަކަށް ބެލުމުން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ މިޤަޟިއްޔާ ބެލި
ފަނޑިޔާރުންނަށް އިއްތިފާޤުން ފެނޭ ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު: 1028/Cr-C/2011 ޤަޟިއްޔާގެ ޙުކުމަށް
ބަދަލު ގެންނަންޖެހޭ ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ ސަބަބެއް ނެތްކަމަށެވެ.

ޙުކުމް:

ދެންފަހެ، އިސްވެ ބަޔާންވެދިޔަ ކަންކަން އެގޮތަށް ހުރުމާއެކު، އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު: 1028/Cr-C/2011 ޤަޟިއްޔާ ނިންމަވާފައިވަނީ ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ އުސޫލުތަކާ އެއްގޮތަށް ކަމަށް ވާތީ، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު: 1028/Cr-C/2011 ޤަޟިއްޔާގެ ޙުކުމަށް ބަދަލު ނުގެނެސް ޙުކުމް ކަށަވަރު ކުރުމަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ މި މައްސަލަ ބަލާ ފަނޑިޔާރުންގެ އިއްތިފާޤުން ކަނޑައަޅަމެވެ.